

Внутрішньо переміщені особи є особливо вразливою категорією, яка потребує комплексної соціальної підтримки та захисту. В Україні соціальну роботу з переселенцями здійснюють як державні установи, так і громадські та благодійні організації, які відіграють важливу роль у наданні адресної допомоги та психосоціальної підтримки ВПО [2]. Проте наразі бракує досліджень, які б комплексно аналізували досвід соціальної роботи з ВПО, напрацьований з громадськими і благодійними організаціями. Систематизація та аналіз досвіду роботи громадських та благодійних організацій з переселенцями дозволить виявити ефективні стратегії та моделі соціального захисту ВПО, які можна адаптувати та впровадити в подальшому.

Мета тези - теоретично дослідити і обґрунтувати роль громадських та благодійних організацій в забезпеченні соціального захисту ВПО.

Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» був прийнятий у 2014 році для створення правової бази для цієї категорії громадян [4]. Він визначає внутрішньо переміщених осіб як осіб, які з метою уникнення наслідків війни переселилися з одного регіону України в інший, залишаючись на території країни. Таким чином, «внутрішньо переміщені особи» - це члени суспільства, що мають свої особливі потреби та права, що виникли внаслідок наслідків війни. Держава забезпечує *стандарт* щодо соціального захисту ВПО – спеціальні соціальні гарантії, які підкріплюються законодавчими актами, зокрема право на безоплатне тимчасове проживання, щомісячну адресну допомогу, соціальні та адміністративні послуги, що є важливим для їх стабілізації та інтеграції у безпечне соціальне життя [1].

Благодійні та громадські організації відіграють особливу роль у підтримці ВПО часто стаючи першою ланкою допомоги та заповнюючи прогалини, які державна система не завжди може оперативно охопити. Діяльність благодійних та громадських організацій охоплює весь шлях переселенця: від екстреної евакуації

до тривалої інтеграції в нову громаду.

У партнерстві з благодійними та громадськими організаціями здійснюється і соціальний захист – система правових, економічних та організаційних заходів держави, спрямованих на підтримку ВПО, з метою забезпечення їхніх базових потреб, захисту прав та успішної адаптації в нових громадах [3].

Значення соціального захисту ВПО щодо ролі громадських і благодійних організацій, розкривається через три основні його функції:

1.Гарантування виживання. Сутність цієї функції в економічній і матеріальній підтримці через державні виплати, продуктові та гігієнічні набори, гранти від благодійних фондів і організацій щодо підтримки бізнесу. Основна мета – не дати внутрішньо переміщеній особі опинитися за межею бідності відразу після переїзду.

2.Компенсація втраченого. Сутність цієї функції в правовій підтримці. ВПО втратили доступ до свого майна, роботи та звичних сервісів. Соціальний захист має на меті частково компенсувати ці втрати: надати тимчасове житло, допомогти з перекваліфікацією, відновити документи та доступ до медичного обслуговування.

3.Нівелювання соціальних ризиків. Сутність цієї функції в превентивній підтримці. Переміщення створює ризики: безробіття, соціальна ізоляція, психологічні травми. Соціальний захист здійснюється через безкоштовну психологічну, юридичну та соціальну підтримку за допомогою Центрів надання соціальних послуг і громадських організацій, з метою прискорення адаптації та інтеграції ВПО в громади [1].

Громадські та благодійні організації забезпечують *адресність та гнучкість щодо соціального захисту ВПО*. Якщо державна система не забезпечує деякі специфічні потреби, наприклад, потребу в дорогому лікуванні чи специфічному обладнанні для людей з інвалідністю, саме благодійні організації стають

інструментом соціального захисту.

Сутність соціального захисту ВПО полягає у відновленні життєдіяльності особи та її інтеграції в соціальне середовище через систему гарантій і послуг. З цієї точки зору, благодійні та громадські організації часто є більш гнучкими у своїй діяльності порівняно з державними установами, що може відкрити додаткові можливості для впровадження інноваційних підходів у соціальній роботі з внутрішньо переміщеними особами.

Список використаних джерел

1. Аналіз Стратегії інтеграції ВПО та впровадження середньострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2024 року. БФ «Право на захист». 2022 URL: <https://r2p.org.ua/page/strategiya-integracziyi-vpo-analiz>.
2. Андрусевич А., Андрусевич Н., Козак З., Міщук З. Повернутись додому: експрес-картування потреб та очікувань ВПО у Львівській області. Аналітична записка. Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля», 2022. <https://rac.org.ua/vijna-ta-povoyenna-vidbudova-uk/povernutys-dodomu-ekspres-kartuvannya-potreb-ta-ochikuvan-vpo-u-lvivskij-oblasti/>
3. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI: станом на 23 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>.
4. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 №1706VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>